

Vi overgave saaledes i 1849 til et i alt Fald i deres egen Mening tankevægtigt Parti Landet helt og frit og med lykkelige Forhold. Jeg skal ikke gaa ind paa, hvorledes Stillingen siden er bleven; men det er min Overbevisning, at Meget vilde have været ændret, naar ikke Ensidigheden var i den Grad fastholdt under vor senere Udvikling, og — ja det er ikke min Mening at faare eller krænte ved nogen Ytring af den Slags, men jeg skulde henstille, om ikke den høitærede Finansminister selv ogsaa i et alvorligt Dieblit i sit Liv har maattet erkjende, at Tankens Snille er ikke nok for ret at se, hvad der i et givet Dieblit garner Folk og Land, men at der hører andre lykkelige Øener til, som man overhovedet aldrig bør nedfatte. Men tage vi da nu den foreliggende Stilling mellem det ikke tankevægtige Flertal og det tankevægtige Mindretal og se paa disse Partiers, eller hvorledes jeg skal udtrykke mig, disse forskellige Siders forskellige Program, hvor er da Tankevægtigheden at opbage hos det sidste fremfor hos os. Den meget ærede Minister nævnte Skoleguldet, altsaa henviste til Skolens Forhold. Jeg vil her tage Udgangspunktet fra en mere almindelig Betragtning, nemlig den Betragtning, at vort Fædreland bestaar af „de mange tusinde Hjem“, ethvert med et eget Liv, der skulde arbeides saaledes op, at de mange Hjems Liv kunde blive et Fællessliv. Nu er Spørgsmaalet, om vore ærede Modstanderes Program, det tankevægtige Program, som jeg vil kalde det, er mere skiftet til at udfylde den Opgave for Folket, at gjøre disse mange Hjems Liv rigt og lykkeligt, eller om det ifketankevægtige Partis kunde være lige saa vel skiftet dertil; og Skolen afgiver ganske vist et Spørgsmaal, som maa trænge til Besvarelse i ethvert Hjem. Ligger da nu det Tankevægtige i det berømte Mulktsystem, som nylig er indførte? Ja, eller maaffe i den autoriserede Katekismus? Ja, det er ikke vanskeligt for dem, der enten ingen Børn have, eller have Børn, som de kunne sende til denne eller til hin Skole og selv kunne betale derfor, som de ville — det er ikke vanskeligt for dem at staa udenfor Forstaaelsen af, hvad Betydning det kan have for et fattigt Hjem, hvor Kjærligheden til Barnet kan være og vistnok i Almindelighed er lige saa stor, lige saa dyb og levende som hos de Andre, naar man, som hos det ifketankevægtige Parti, vil unde selv de Fattigste Øene til at vælge imellem Lærere til at undervise deres Børn eller at gjøre det muligt for dem at faae dem underviste oftere, end nu er Tilfældet. Dette Første navnlig er et Spørgsmaal af en saadan Betydning, som maaffe Jaa kunne fatte, der ikke nøie kjende det aandelige Livs Nøer i saadanne smaa Hjem, i saadanne enkelte Familier. Dette, at skulle være henvist til et bestemt Sted for deres Børn, uden Hensyn til, om den, der skal undervise deres Børn, kan gjøre det paa en for dem tilfredsstillende Maade, maa for den Fat-

tige, hvem Børnenes Oplysning og aandelige Pleie ligge stærkt paa Hjerte, være et brændende Spørgsmaal. Nu, lad gaa. Regjeringen staa paa sit Mulktsystem, paa sit tvungne Skolevæsen og friggør ikke den Fattige ved Valget af Læreren; vi derimod staa i den Henseende paa en anden Side, og jeg overlader de Herrer Tankevægtigheden, naar vi kun beholde Hjertets Krav og Ret paa vor Side. Jeg kunde gjøre den samme Art af Betragtninger gjældende lige over for de kirkelige Forhold, men de ligge saa nær, at jeg ikke nærer Tvivl om, at Enhver selv kan anstille dem. Jeg vender mig nu til den Hændelse af den borgerlige Ret, som skulde finde Sted gennem Udvikelse af f. Ex. Valgretten saavel ved Præstevalg som ved Kommunevalg (Ankjer: Sør!); ja, det ærede Medlem kan gjerne sige Sør, thi han har ikke staaet i det Tilfælde at skulle skubbes til Side og staa som den Ringere, fordi han var fattigere end Andre. Men de, der daglig maa føle ikke blot Livets Tryk fremfor mange Andre, men ogsaa Tilfiesættelse i det sociale Liv — og den er ikke ringe — og i det politiske og borgerlige Liv, have en anden Følelse af, at det har Betydning, at Reformere af den Slags, vi ønske, blive gennemførte, og saa maa de Herrer paa den anden Side gjerne rose saa meget de ville det Tankevægtige i at beholde Fortrinsret for Proprietærer og Jorpagtere. Jeg tror, at der er en væsentlig Forskjel i Opfattelsen af alle sliige Spørgsmaal; men jeg tror tillige, at de indeholde Noget, som har Krav paa en anden Opmærksomhed end den, som den høitagtede Finansminister skænkede det. Nu, lad det være sandt, at det er tankevægtigt ved Ordningen af Skattevæsenet at undgaa at finde Statteevnen, saaledes som den kan findes gennem en Forening af Indtagsskat og Formueskat, og saaledes, at den, der virkelig har Ønen kan komme til at bære en forholdsvis Del af de Byrder, Staten maa paalægge sig ogsaa som en Følge af en Synten af Pengenes Pris, naar den ligger for. Det er muligt, at man kan rose Tankevægten i det System, men jeg tror, at man kan vinde Erkjendelse for, at det kan være ligesaa tankevægtigt, om man ved en fornuftig Reform paa dette Omraade søgte at spare de Uformuende, der ikke have fra Haanden i Munden, nogle af de Dalere, som de nu gennem de indirekte Statter maa udrede til Staten. Ja, det er sandsynligt, at den Maade, hvorpaa den høitagtede Regjering har grebet Arbeidsbevægelsen an her i Landet frembringes ved et Tankearbejde, som er Nøes og Opmærksomhed værd. Ogsaa deri har jeg en anden Opfattelse. Jeg tror ikke, at dette sociale Spørgsmaal ordnes ved nogle Skemaer over, hvor mange Gange Folk gaa paa Forsyftelse, eller hvormegen Lobaf de bruge, eller ved en i vor Tid ukjendt Haardhed imod Vildlebede eller vilblevende Personer, og jeg kan lige saa lidt finde det særegne Tankevægtige i den Ord-